

Jūrinis erelis (*Haliaeetus albicilla*). Kintų žuvininkystės tvenkiniai, 2011-10-18 © Eugenijus Kavaliauskas

Deivis DEMENTAVIČIUS,
Ričardas PATAPAVIČIUS

STEBĖTAS 19,5 METŲ AMŽIAUS JŪRINIS ERELIS

Daugelis jūrinių erelių populiacijų Europoje XX a. buvo labai sumažėjusios. Tačiau dėl intensyvių gamtos saugos priemonių ir uždraudus pesticidą DDT bei kitų ilgai išsilaikančių gamtoje cheminių teršalų naudojimą erelių populiacijos šiuo metu atsigauna. Manoma, kad ilga jūrinių erelių gyvenimo trukmė buvo veiksnys, neleidęs šiai rūšiai išnykti demografinių sunkumų periodu.

Jūrinių erelių, kaip ir kitų paukščių, gyvenimo trukmei nustatyti naudojamas paukščių žiedavimo metaliniais žiedais metodas. Tai efektyvus ir kol kas pigiausias paukščių mokslinio tyrimo metodas. Nuo 1976 m. Skandinavijos šalyse pradėta tarptautinė jūrinių erelių žiedavimo spalvotais žiedais programa. Vėliau į šį projektą įsitraukė kitos Europos šalys, o nuo 1992 m. ir Lietuva. Pagal šią programą spalvotais žiedais lizduose žieduojami dar neskraidantys jūrinių erelių jaunikliai. Lietuvoje 1992–2011 m. spalvotais žiedais buvo apžieduotas 541 jūrinių erelių jauniklis. Plačiau apie šią programą galima rasti žurnale „Paukščiai“ (2010 1(5)).

Nuo 2003 metų VšĮ „Gamtos saugos projektų vystymo fondas“ (GPVF) pradėjo ir jau dešimtus metus vykdo jūrinių erelių apsaugos projektą Lietuvoje. Viena iš projekto veiklų – jūrinių erelių jauniklių žiedavimas spalvotais žiedais. Projekto metu vykdam visumenės švietimą moksleiviai, studentai, pedagogai, miškininkai, saugomų teritorijų darbuotojai, ornitologai ir gamtos fotografai buvo supažindinti su žiedavimo

rezultatais, raginami atkreipti dėmesį į stebėtų jūrinių erelių kojas, konsultuojami kaip tiksliai perskaityti stebėtų žieduotų erelių žiedų įrašus ir spalvų kombinacijas. Aktyvus bendradarbiavimas su visuomene davė gerų rezultatų. 2003–2011 m. gauta per 100 pranešimų apie mūsų šalyje pastebėtus žieduotus jūrinius erelius. Net 74 % visų tiksliai perskaitytų žiedų įrašų identifiukuota gamtos fotografų ar operatorių.

Pernai spalio 18 d. Kintų žuvininkystės tvenkiniuose (Šilutės r.) gamtos fotografo ir paukščių fotografų galerijos Birdpix.lt įkūrimo iniciatoriaus Eugenijaus Kavaliausko nufotografuoto žieduoto jūrinio erelio nuotraukoje pavyko identifiukuoti žiedą. Paaikškėjo, kad tai 19,5 metų amžiaus paukštis. Dar neskraidantį jauniklį lizde 1992 m. gegužės 27 d. Nemuno deltoje žiedavo Romas Mečionis. Tai ilgiausias mums žinomas Lietuvoje žieduoto jūrinio erelio amžius. Greičiausiai šis paukštis yra vienas iš Nemuno deltoje perinčių jūrinių erelių, nes suaugę ereliai yra sėslūs ir savo veisimosi teritorijų apylinkėse laikosi ištisus metus.

Iki tol seniausias Lietuvoje žieduotas šios rūšies paukštis buvo 12 metų amžiaus. Šio jūrinio erelio (patelės), perinčio Punios šile (Alytaus r.), žiedų įrašus 2010 m. pavyko perskaityti taip pat gamtos fotografui paukščių fotografijų galerijos Birdpix.lt ir gamtos fotografų galerijos NaturePHOTO.lt nariui Renatui Jakaičiui.

Žieduojant nustatyta, kad Vokietijoje perintis seniausias jūrinis erelis sulaukė 21 metų, o Švedijoje laisvėje gyvenęs šios rūšies erelis krito sulaukęs 32 metų. Seniausias žinomas Europoje laisvėje gyvenęs jūrinis erelis sulaukė net 42 metų amžiaus.

Dar kartą norėtume padėkoti ir paraginti visus ornitologus, gamtininkus bei gamtos fotografus stebinti ar fotografuojanti jūrinius erelius atkreipti dėmesį į jų kojas. Gal pavyks pastebėti žieduotą paukščių ir pamatyti jų žiedų spalvas, o gal net perskaityti žiedų numerius.

14-os metų jūrinis erelis (*Haliaeetus albicilla*). Nemuno kilpų regioninis parkas, 2012-02-18 © Renatas Jakaitis

Jūrinis erelis (*Haliaeetus albicilla*). Šiam paukščiui daugiau kaip 19 metų. Kintų žuvininkystės tvenkiniai, 2011-10-18 © Eugenijus Kavaliauskas

KAM PRANEŠTI APIE PASTEBĖTĄ ARBA RASTĄ ŽIEDUOTĄ JŪRINIŲ ERELĮ?

Radus ar pastebėjus žieduotą jūrinį erelį prašome pranešti šiuo adresu: Lietuvos paukščių žiedavimo centras, Kauno T. Ivanausko zoologijos muziejus, Laisvės al. 106, 44253 Kaunas, el. paštas zcentras@takas.lt, tel. (8-37) 205 870. Taip pat galima pranešti jūrinių erelių žieduotojams el. paštu d.dementavicius@gmail.com arba tel. 8 686 57705.

OBSERVED WHITE-TAILED EAGLE'S AGE WAS 19.5 YEARS

Deivis DEMENTAVIČIUS,
Ricardas PATAPAVIČIUS

Summary. Since 2003 till today, a public establishment "Foundation for the Development of Nature Protection Projects" (GPVF) has been implementing a continuous project "Protection of White-tailed Eagles in Lithuania". One of the project activities is colour ringing of White-tailed Eagle nestlings. During the period 1992-2011 in Lithuania 541 nestlings of White-tailed Eagles were colour ringed. During the period 2003-2011 more than 100 reports about ringed White-tailed Eagles noticed in our country were received. Last year on 18th October, a ringed White-tailed Eagle was photographed in Kintai fishponds (Šilutė distr.); it emerged the bird was 19.5 years old. On 27th May 1992, this eagle as a nestling was ringed in the nest in the Nemunas river delta not far from the place the picture was taken. This is the oldest recorded age of a ringed White-tailed Eagle in Lithuania.

BALTAPILVIS BĖGIKAS

Eglė PAKŠTYTĖ

Baltapilvis bėgikas (*Calidris bairdii*). Pori, Yteri, Suomija, 2009-10-03 © Petteri Hytönen

Tilvikiniai paukščiai yra puikūs skraidūnai, migracijų metu įveikiantys didžiulius atstumus per rekordiškai trumpą laiką. Nėra bendros nuomonės, kodėl šie migrantai taip dažnai „pasiklysta“ ir atsiduria visai žiems neįprastuose kraštuose, tačiau visi sutinka, kad tilvikiniai yra pačiame paukščių stebėtojų „medžiojamųjų“ retenybių sąrašo viršuje. Kiekvienais metais vis naujos tilvikų rūšys papildo įvairių šalių paukščių sąrašus, todėl, kas žino, gal 2012 metai bus sėkmingi ir Lietuvos paukščių stebėtojams...

Vienas dažniau sutinkamų Europoje Naujojo žemyno bėgikų yra **baltapilvis bėgikas** (*Calidris bairdii*). Didžiojoje Britanijoje, Airijoje ir Prancūzijoje šis paukštis registruojamas po keletą kartų kasmet. Mūsų kaimyninių šalių Latvijos ir Estijos paukščių sąrašuose šios rūšies dar nėra, o štai lenkai šį paukštį jau matė 3, vengrai – net 5 kartus. Tai reguliariai užklystanti į Skandinaviją ir Vakarų Europą rūšis.

Peri Arktinėje tundroje nuo Rytų Sibiro, Grenlandijos iki šiaurinės Kanados ir Aliaskos. Žiemoja Pietų Amerikoje nuo Ekvadoro iki Čilės ir Argentinos. Tolimasis migrantas gali nusikristi iki 15 000 km per 5 savaites.

Kiaušinius deda birželio mėnesį, jauniklius augina abu poros nariai. Kaip ir dauguma tilvikų, suaugę

paukščiai migruoja anksčiau nei jaunikliai, patelės anksčiau už patinus. Jaunikliai išskrenda vėliau, skrenda lėčiau, su dažnesniais sustojimais.

Europoje dažniausiai pasirodo rudenio – rugpjūčio–spalio mėnesiais, bet kartais ši rūšis stebima ir vėlyvą pavasarį, vasaros mėnesiais ir netgi žiemą. Dažniausiai sutinkami jauni paukščiai.

Baltapilvis bėgikas labiau prisirišęs prie gėlo vandens telkinių ir sausėnių vietų. Netgi migracijos metu JAV šis paukštis itin retai pasirodo vandenynų pakrantėse. Jį galima sutikti įvairių šlapynių pakraščiuose, šlapiose pievose ar laukuose, netgi sausose ganyklose, oro uostuose ar golfo laukuose. Paukščiai nelinkę telktis į didžiulius būrius, dažniau stebimi pavieniui ar nedideliais būreliais.

Kaip atpažinti. Tai nedidelis paukštis, šiek tiek mažesnis už juodkrūtį bėgiką (*Calidris alpina*), tamsiomis kojomis ir tamsiu plonu snapu. Iš kitų bėgikų išsiskiria itin ilgais sparnais (3–4 didžiosios plaujosios plunksnos yra ilgesnės už uodegą), tai yra vienas pagrindinių atpažinimo požymių. Baltapilvis bėgikas turi ištisinę rusvą krūtinės juostą, todėl šiek tiek panašus į raibakrūtį bėgiką (*Calidris melanotos*), tačiau jo krūtinės juosta lygi, be gentainiui būdingo krūtinės trikampio. Šonai ir pilvas lygūs balti, be jokių dryžių. Galvos spalva paprastai kiek šviesesnė, antakis baltas ar baltai rusvas, akies apvėdis ištisinis, baltas. Dar vienas išskirtinis šio paukščio požymis – baltas dėmė virš šnervių. Suaugusio paukščio perėjimo apdaru nugaros